

Araştırma Makalesi | Research Article

Ötekileştirmenin Bir Aracı Olarak Medya: Mültecilere Yönelik Avrupa ve Amerika Basınından Örnekler

Media as a Tool of Marginalization: Examples from the European and American Press of Refugees

Merve ÖZDEMİR (Asst. Prof. Dr.)
Yozgat Bozok University Faculty of Communication
Yozgat/Türkiye
marv-ozdemir@hotmail.com

Mustafa AKDAĞ (Prof. Dr.)
Erciyes University Faculty of Communication
Kayseri/Türkiye
makdag42@gmail.com

Başvuru Tarihi | Date Received: 02.08.2022
Yayına Kabul Tarihi | Date Accepted: 31.10.2022
Yayınlanma Tarihi | Date Published: 30.01.2023

Özdemir, M ve Akdağ, M. (2023). Ötekileştirmenin Bir Aracı Olarak Medya: Mültecilere Yönelik Avrupa ve Amerika Basınından Örnekler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(1), 395-416 <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1153273>

Öz

Ötekileştirme süreci en temelde ben ve biz olarak algılananın dışında kalanı ifade etmektedir. Psikolojik bir benlik süreci ile başlayan bu durum, kitlesel bir forma dönüşerek biz olanla bütünleşmeyi beraberinde getirmektedir. Fakat ben ve biz dışında kalanlar ise zihinlerde sıklıkla öteki olarak kodlanmakta ve kitle psikolojisinin de devreye girmesiyle çoğunluğun azınlığı dışladığı bir durum haline dönüşmektedir. Bu sebeple öteki kavramı tarih boyunca biz ve onlar şeklinde sıklıkla ayrılarak varlığını göstermiştir. Bu karşıtlığın en önemli göstergelerinden olan Doğu-Batı ayrımı ise birinin kendini var edebilmesi için diğerine duyulan ihtiyacı en iyi şekilde örneklendirmektedir. Doğu ve Batı karşıtlığı içerisinde devam eden bu durum bir tarafta var olan yaşamların diğerini kapsamadığına işaret ederken diğer yandan bizden olmayanın bir öteki olduğunu da sıklıkla göstermektedir. Karşılıklı bir bütünleşmenin olmadığı yerde ise ayrışma ve ötekileştirme hali baş göstermektedir. Bu düzlemde çalışma, Avrupa ve Amerika basınında ötekileştirme kavramının mülteciler üzerinden nasıl ele alındığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada savaş sebebiyle farklı ülkelere giden Suriyeli, Afgan ve Ukraynalı mültecilere karşı yapılan haber içerikleri, içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Buradan hareketle çalışmada Suriye, Afganistan ve Ukrayna'dan Avrupa'ya göç eden mültecilerin Avrupa ve Amerika basınında farklı bir sunum ile ele alındığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öteki, Ötekileştirme, Medya, Göç, Mülteciler.

Abstract

The marginalization process basically refers to the self. This situation, which starts with a psychological self process, turns into a mass form and brings with it integration with what we are. In this line the East-West dichotomy, which is one of the most important indicators of this opposition, best exemplifies the need for the other in order for one to exist. East and West are not only a geography, but they also express the way people understand and make sense of life in the world they live in. At this level, the study aims to discuss how the concept of marginalization in the world is coped with theoretically and practically through refugees, and how this issue is covered in the media. From this point of view, how the refugees migrating from Syria, Afghanistan and Ukraine are welcome and how their journey represented in the news. In the study, the news of Syria, Afghanistan and the Ukraine will be scrutinized with the content analysis technique.

Keywords: Other, Marginalization, Media, Migration, Refugees.

Giriş

Tarih boyunca devam eden biz ve öteki kavramı, kimlik inşasının ve kimlik siyasetinin de temel taşı olarak oluşturmakta, toplumların algısını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Batı felsefesinde sıklıkla yer verilen biz ve öteki kavramı (Akkiliç, 2018, s. 2) Batı toplumlarının Doğu toplumlarını algılayış biçimini önemli ölçüde etkilemektedir. Doğu ve Batı yalnızca bir coğrafya değil, içinde yaşanılan dünyanın, insanın yaşamı anlama ve anlamlandırma biçimini de bir anlamda ifade etmektedir (Savaş, 2005, s. 1). Bu algının yüzyıllardır baskın bir konumda olması sebebiyle toplumda çoğunluğu oluşturan gruplar dil, din, kültür ve ırk ayrımına göre öteki olanı toplumun dışında tutmakta ve toplumsal bütünleşmenin gerçekleşmesini engellemektedir. Fakat ötekileştirme süreci farklı olarak niteleneni anlamayı, onunla empati kurmayı, bütünlüklü bir sosyalleşme sürecini ifade etmektedir (Sağlam & Yaşar, 2017, s. 1).

Toplumlar homojen gruplardan değil, parçalı yapılardan bir araya gelebilmektedir. Bu sebeple azınlığın çoğunluk tarafından dışlanması, ötekileştirmenin toplumsal düzeyde yapıldığına işaret etmektedir. Toplumsal bütünlüğü sağlamanın en önemli merkezi sayılan devletler ise ötekileştirmeye dair olumlu ya da olumsuz algı yaratan temel merci olarak varlığını korumaktadır. Bu sebeple devletlerin bu algıyı yaratmadaki en önemli aracı ise medyadır. Bu anlamda medya, toplumda “bütünlük” veya “ayrım” oluşturmada aktif rol oynayan bir araçtır. Devletlerin ötekine bakışını topluma yansıtan medya, yapılan haberlerle hedef kitleyi çerçevelemektedir. Medya, ötekine dair yapılan haberlerde çok fazla tekrar unsuruna yer verdiği için toplumdaki algıyı pekiştirmede ve davranışa geçirmede de aktif rol oynamaktadır. Bu sayede toplumdaki baskın çoğunluk, azınlık hakkında bilgi edinmekte ve edindiği bilgi doğrultusunda düşüncelerine yön vermektedir. Medya sayesinde bilginin kitlesel dağılımı ise kişiye yapmış olduğu davranışı sorgulatmamakta, kitlesel formda düşüncelerinin haklı olduğunu hissettirmektedir.

Çalışmada ötekileştirme konusu Doğu ve Batı arasındaki ilişkiden hareketle, savaştan dolayı Avrupa'ya göç eden Suriyeli ve Afgan mültecilerle¹, Rusya ve Ukrayna Savaşı'ndan kaçan Ukraynalı mültecilerin Avrupa ve Amerika basınındaki sunumları ele alınmıştır. Toplumsal algının şekillenmesinde ve kitlesel bir davranış örüntüsü oluşturmada medyada yapılan olumlu ve olumsuz haberler belirtilen gruplar üzerinden incelemeye alınmıştır. Çalışmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

Öteki ve Ötekileştirme

Almanca *fremd* kelimesinin karşılığı olan öteki kavramı, başka bir yere ait olan, bilindik olmayan, farklı ve tanınmayan gibi çeşitli anlamlara sahiptir (Duden Sözlük, 2022). Alman filozof Bernhard Waldenfels ise ötekiyi; bize ait olmayan, başkalarına ait olan ve farklı türden olarak tanımlamaktadır (Özdemir, 2018, s. 52). Öteki en genel anlamı ile biz ve onlar arasındaki ayrımın zihinsel izdüşümünü ifade etmektedir.

Yüzyıllar boyunca modernliğin kendisinin dışında olanı ötekileştiren, dışlayan ve hor gören yapısına karşın günümüzü ifade eden postmodern toplum yapısında ırk, cinsiyet, kültür ve din ayrımı yapılmadığına dair uluslararası alandaki güçlü söylemler dikkat çekmektedir (Selçuk, 2012, s. 87). Postmodern toplumlar modernizmin işaret ettiği tektiplilik ve evrensellik gibi kavramları da büyük bir değişime uğratmaktadır. Bauman'a (2003) göre postmodern toplumda farklılıklar sadece kerhen kabul edilmemekte, aynı zamanda yüksek bir pozitif değer atfedilen bir olgu haline gelmektedir. Günümüz postmodern toplumlarında farklı seslerin, ezilen bireylerin, sesleri bastırılan grupların, azınlıkların, kadınların, siyahilerin, göçmenlerin dışlanmadığı, uluslararası alanda insani

hak ve özgürlüklere sahip olunduğu, dil, din, ırk ayrımı yapılmaksızın herkesin eşit sayıldığı (!) (Selçuk, 2012, s. 88) uygar ve demokratik bir dünya düzeni oluşturulmuştur.

Tarihsel süreç açısından bakıldığında Batı’da yaşanan değişimlerin özellikle coğrafi keşifler, sanayileşme ve modernizm hareketleri ile ötekileştirme kavramının pratik alanda daha da zirveye taşındığı görülmektedir. Sınıf ayrımının daha da derinleştiği yeni kapitalist yaşam biçimi, bireyler arasındaki hiyerarşiyi de görünür bir hale getirmiştir (Tunç, 2019, s. 29). Ernst Gombrich *Looking for Answers* adlı kitabında İkinci Dünya Savaşı Viyana’sından bahsederken “paranın kolay kazanılmadığının bilincindeydik” der. “Ama bu bizim çevremizde fevkalade bir şey değildi, çünkü Viyana’da ekonomik şartlar öylesine sıkıydı ki hiç kimse refah içinde sayılmazdı. Öte yandan yoksulda değildik. Şimdi inanılmaz görünebilir ama herkesin bir aşçısı, bir hizmetçisi ve biz çocukların bir mürebbiyesi vardı. Aynı zamanda çamaşır için, dikiş için birileri gelirdi... Tatile çıkardık, kırlara giderdik ve böylece yaşardık.” Burada Gombrich’in belirttiği üzere herkesin bir aşçısı, mürebbiyesi, hizmetçisi varsa, herkes olarak belirtilen herkes değil miydi? Yoksa aşçıların da bir aşçısı, hizmetçilerin de bir hizmetçisi mi vardı? (Özel, 2014, s. 435). Günümüz postmodern toplumunda ifade edilen eşitlikçi, özgürlükçü adil bir dünya düzeni söylemlerine karşın Gombrich’in bu ifadesi önemli bir yer tutmaktadır. Modernliğin aynı zamanda sınıflar arasındaki ayrıştırmayı tırmandırdığı görülürken, Gombrich’in belirttiği üzere herkesin eşit, adil şartlar altında yaşadığı da söylemden öteye geçmemekte ve gündelik hayatın pratiklerinde bir karşılık bulamamaktadır. Malamud’un *Tamirci* adlı romanında da belirttiği üzere, “işler değiştikçe aynı kalır” (Malamud, 2013, s. 177) cümlesi medeniyetin geliştiği, eşitlikçi ve adil bir dünya düzeni yaratıldığına dair söylemlere bir başkaldırı niteliği taşımaktadır.

Sınıflar arası yaratılan kimlik biçimleri de ötekinin belirlenmesinde başat rol oynamaktadır. Kimlik üzerinden oluşturulan aidiyet duygusu, biz ve onlar ayrımını derinleştirmekte ve ötekine karşı olumsuz bir duygu hali yaratmaktadır. En temelde kimlikler üzerinden ele alınan ve devam ettirilen ötekileştirme, kendini hem devlet hem de toplum bazında yeniden üretmenin bir biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimlik üretmenin veya ötekileştirmenin temelinde ise devlet mekanizmasının baskın bir şekilde işlediği görülmektedir. Devlet eliyle yapılan ötekileştirme ise bir anlamda “bizdenleştirme” durumu yaratmaktadır (Seçil, 2015, s. 10). Bauman’a (2012, s. 203) göre ise ötekileştirme kimlik inşasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreçte “kimlik tabaka tabaka örülen, kat kat alttan üste doğru kurulan ve kurulması gereken bir şeydi. Her kat alttakinin üstüne biniyordu. Vahşilikten barbarlığa, barbarlıktan uygarlığa tarih bu şekilde ilerledi, hiç aşama atlamadan ayak sağlam bir şekilde alt kata basarken bir üst kata uzanarak”. Dolayısıyla ötekinin belirleyiciliğinin görünür bir yansıması olan kimlik, toplum içi ve toplumlararası katmanlaşan bir öteki vurgusuna dikkat çekmektedir.

Freud’a göre ise pusuda bekleyen kaygı ve huzursuzluk durumunun oluşmasına sebep olan bir etkende tekinsiz olarak adlandırılan durumlar veya kişilerdir. Tekinsiz olarak ele alınabilecek olan öteki, yine Freud’a göre gizli kalması gerekenin ışığa kavuşma halidir (Özdemir, 2018, s. 57). Bu da ötekinin biz içerisine girişi ile beraber tehlike sinyallerini aktif hale getirmektedir. Kristeva’ya göre kişi bilinçaltında öteki ile daha önce hiç karşılaşmadığı için karşılaşma anında sahip olduğu tüm sınırların altüst olduğunu hissetmektedir (Çeler, 2011, s. 243). Bu sebeple öteki ile olan ilişki normal seyrinde bir başlangıç yapamamaktadır.

Bunun yanında kapitalist üretim ağının genişlemesi ve küreselleşme hareketleri, özellikle Batı'nın bilerek ve isteyerek evrensel vurgusu yapmasını ve bu sayede öteki olarak adlandırılan kişinin kendisine benzemesini sağlamakta fakat esasen ötekinin yaşam biçiminin değerini sorgulamaktadır (Tunç, 2019, s. 29). Harvey (1997) ise postmodern dönemdeki bu ikiliği şu şekilde ifade etmektedir: "En kötüsü, bir yandan başka seslerin otantikliğini kabullenerek radikal bir bakışa kapı açarken, ardından bu başka sesleri derhal nüfuz edilemeyen bir ötekiliğin, şu ya da bu dil oyununun özgüllüğü içine hapsederek daha evrensel iktidar kaynaklarına erişmelerine engel olur. Böylece, dengesiz iktidar ilişkileriyle dolu bir dünyada, o sesleri (kadınların, etnik ve ırksal azınlıkların, sömürgeleştirilmiş halkların, işsizlerin, gençliğin vb. seslerini) güçten yoksun kılar."

Ötekinin en görünür hali olan Doğu ve Batı karşılaşması, ben ve öteki arasındaki ilişkiye mücadele ve güç gösterisi açısından önemli bir vurgu yapmaktadır. Batı'nın Doğu'yu, Doğu'nun da Batı'yı öteki gibi algılayıp sunması, ötekiye karşı bir algı yönetimini de hedeflemektedir. Dolayısıyla bu dikotomi içerisinde simetrik bir iletişim geliştirmek ve uygulamak pek de mümkün görünmemektedir (Koçyiğit, 2017, s. 139).

Wagner'e göre Batı'nın sahip olduğu modernlik anlayışı ötekini akıldışı, geri, cahil, eski olarak niteler ve dışlar (Tarhan, 2010, s. 37). Öteki kavramı Edward Said ve birçok Batılı düşünür tarafından ele alınmıştır. Bu düşünürlere göre ötekileştirme iki kültür arasındaki farklılığın belirtilmesidir. Batı, Doğu'yu bu ayırım sayesinde kendisinden ayırarak bir öteki yaratmış ve Doğu'dan daha üstün olduğunun iddiasını ortaya atmıştır. Bu sayede Batı'nın kendi üstünlüğünü meşrulaştırıp ötekileştirdiği Doğu'yu sömürme amaçları da kolaylaşmıştır. Edward Said Şarkiyatçılık adlı eserinde Batı'nın doğuyu sömürme şeklini ötekileştirme üzerinden şu şekilde ifade eder: "Şark Avrupa'nın sadece komşusu değildir; Avrupa'nın en büyük, en zengin, en eski sömürgelerinin mekânı, uygarlıkları ile dillerin kaynağı, kültürel rakibi, en derin, en sık yinelenen öteki imgelerinden biridir. Ayrıca, Şark, onun karşıt imgesi, düşüncesi, kimliği, deneyimi olarak Avrupa'nın (ya da Batı'nın) tanımlanmasına yardımcı olmuştur (Ersöz & Uslu, 2005, ss. 68-69). Dolayısıyla Batı'nın Doğu ile sağladığı bu karşıtlık üzerinden kendini var ettiğini söylemek mümkündür.

Stuart Hall ise Batılı olmayı gelişmiş, sanayileşmiş, kapitalist, seküler ve modern olarak nitelendirirken aslında Batı'nın bir konsept olarak ele alınması gerektiğine değinir. Konsept kavramını bu bağlamda açımlayan Hall, toplumların karakterize edilmesinde ve sınıflandırılmasında Batılı veya Batılı olmayan gibi belirleyici bir ayırımın kullanıldığını ifade eder. Bu ayrımlar ise kelimeler ve görsellerle ayırt edilir hale getirilir. Batı deyince ilk anlama gelen şeyin gelişmişlik olduğunu belirten Hall, Batılı olmayanın ise kırsal, gelişmekte olan ve tarıma dayalı ekonomi şeklinde ifade edildiğini dile getirir. Yine belli ideolojiler doğrultusunda iyi veya kötü gibi kodlarla toplumsal kodlamanın tamamlanması sağlanmış olur. Bu kodlar sayesinde Batı, aydınlığın zirvesi, Batılı insan ise insanlığın ulaşabileceği en üst nokta olarak algılatılmaktadır. Batı medeniyeti hakkındaki görüşleri sorulan Gandhi ise "iyi bir fikir olabilirdi" (Hall, 1992, ss. 276-279) diyerek Batı'nın her şeye rağmen medeniyet sürecini başaramadığını dile getirmektedir.

Konumuz açısından Doğu ve Batı karşıtlığı üzerinden oluşturulan bu ikililiğin temel sebeplerini anlamak, bireysellikten ziyade kolektif bir yapının en temelde anlaşılması gerektiğini ortaya koyar. Bu sebeple grup, grup psikolojisi ve grupların siyaset psikolojisi açısından çalışmayı genişletmek, konunun zeminini anlamak açısından kolaylık sağlamaktadır. Çünkü birey var olduğu toplumdan ve siyasal sosyalleşmeden tamamen

bağımsız bir öteki kurgusu yaratamamaktadır. Bu anlamda ötekileştirmeyi tetikleyen bir unsur olarak grup psikolojisi kavramını açıklamak önem arz etmektedir.

Ötekileştirmenin Temelinde Yatan Bir Duygu Olarak Grup Psikolojisi

Ötekileştirme modern toplumların en önemli problemlerinden biridir. Ötekileştirme, toplumda kendini ayrıcalıklı olarak gören grupların var olan yapıyı devam ettirebilmek ve grubun menfaatlerini koruyabilmek için farklı gruplara karşı dil, din, kültür, cinsiyet ve etnisite açısından ayırım yaptığı durumlara işaret etmektedir (Osmanoğlu, 2013). Sayar'a (2022) göre insan, benliği kurgulamak için ötekine her zaman ihtiyaç duyar. Bu süreçte kişi ilişki kurmak için kaçınılmaz olarak bir grup aidiyeti oluşturur. Kişinin bir gruba ya da toplumla aidiyet duygusu geliştirmesi, çeşitli kategorilerde oluşturacağı sosyal kimlikle yakından ilişkilidir. Bu kategorilerin başında ise yaş, cinsiyet, meslek, din, etnik köken, parti üyeliği, ideoloji, parti taraftarlığı ve sınıf gelmektedir. Kişi bu kategorilerden bir ya da daha fazlasına kendini yakın hissederek bir gruba ait olmaktadır. Dolayısıyla bireyin zihninde biz ve onlar ayrımı kalın çizgilerle bu sayede ayrılmaktadır. Bu anlamda kişi kendi benlik saygısını geliştirmek ve devam ettirmek için ait olduğu grubu en üstte tutmaya çalışır. Bunun sonucunda ise kayırmacılık veya pozitif ayrımcılık gibi eğilimler meydana gelmektedir (Kalenderoğlu, 2021). Sosyal baskınlık yönelimini destekleyen bu durum, üst grupların alt grupları baskıladığını bir anlamda ifade etmektedir (Hasta, t.y., s. 7).

Grup durumları, bireylerin saptanmış statü ve rol ilişkilerine ve söz konusu işi gerçekleştirmede belli ortak normlara veya yollara sahip oldukları sınırları tanımlanmış bir grup yapısının üyeleri olarak yer aldıkları sosyal durumlardır (Şerif & Şerif, 1996a, s. 126). Grupları oluşturan ve aralarındaki ilişkiyi güçlendiren çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunlardan ilki ortak tutum, inanç, sosyo-ekonomik statü, fiziksel görünüm vb. açıdan birbirine benzeyen bireylerin bir araya gelmesidir. Kişi kendisine en çok benzeyen kişilerle grup oluşturarak bir arada kalmayı tercih etmektedir. İkinci olarak ise kişiler, fiziksel olarak birbirine en çok benzeyen kişilerle grup oluşturmaktadır. Son olarak da kişi, kendisinden hoşlanan insanlarla grup oluşturma eğilimi göstermektedir (Cottam vd., 2016, ss. 133-134). Birey için diğer grupların yakınlık ve uzaklık konumunu belirleyen ise referans aldığı grubun algısıdır. Bireyin diğer gruba karşı sosyal mesafe algısı düşükse, kişi o gruba karşı daha olumsuz tutum içerisine girmektedir (Şerif & Şerif, 1996b, s. 630). Bu da kişinin diğer grupları ötekileştirmeye daha meyilli olduğuna işaret etmektedir. Bu anlamda 1971 yılında ABD'nin Texas eyaletindeki bir üniversitede yapılan toplumsal uzaklık araştırması, Meksika kökenli Amerikalı öğrencilerin kendilerini ve diğer uluslardan olan üniversite arkadaşlarını nasıl gördüklerini ortaya koymaktadır (İsen & Batmaz, 2006, s. 261):

Tablo 1. Toplumsal Uzaklık

Sıra	Ulus	Toplumsal Uzaklık Puanı
1	Amerikalılar (Meksikalılar)	1.08
2	Meksikalılar	1.09
3	İspanyollar	1.12
4	Beyaz Amerikalılar	1.28
5	İtalyanlar	1.38
6	İngilizler	1.39
7	Kızılderililer	1.57
8	Hollandalılar	1.88

Sıra	Ulus	Toplumsal Uzaklık Puanı
9	Zenciler	1.95
10	Yahudiler	1.95
11	Almanlar	2.41
12	Çinliler	2.44
13	Japonlar	2.54
14	Türkler	2.61
15	Ruslar	2.76
16	Koreliler	2.80
17	Hintliler	2.9

Kaynak: (Isen & Batmaz, 2006, s. 262).

Toplumsal uzaklık tablosuna göre Meksika kökenli Amerikalı öğrencilerin yine iç grup olarak nitelendirilen Amerikalılar ile yüksek özdeşleşme sağlaması toplumsal uzaklık alanının en düşük bu ulusla olduğunu göstermektedir. Yine Meksika kökenli Amerikalı öğrencilerin Çin, Japon, Türk, Rus, Kore ve Hintlilere karşı uzaklık ilişkisinin en yüksek olduğu görülmektedir. Bu sebeple ön yargı ve ayırım algısının toplumsal uzaklık açısından değerlendirilmesi yerindedir. Bu ötekileştirmenin günümüzde de ABD’de devam ettiğini görmek mümkündür. Örneğin Covid döneminde Amerikan Başbakanı Donald Trump’ın atmış olduğu Tweetler’de “Korona Virüs” yerine “Çin virüsü” ifadesini kullanması Çin’e karşı hala Amerika’da toplumsal uzaklık algısının yüksek olduğunu ve ötekileştirmenin devam ettiğini göstermektedir. Bunun yanında Trump, ABD halkını “yabancı virüse” (Aydın, 2020) karşı koruyacağını belirterek Covid döneminde dahi kelimeler üzerinden ayırtırmayı derinleştirmektedir. Yine ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo’nun virüsün ortaya çıktığı şehre atfen “Wuhan virüsü” söylemi popülist siyasetin (Demirtaş, 2020) ötekileştirme ile ilişkisine gönderme yapmaktadır. Bu da ötekileştirmenin siyasetten bağımsız olmadığına ilişkin görüşleri desteklemekte ve toplumsal algıyı şekillendirmektedir.

Ötekileştirmenin diğer göstergelerinden biri olan ön yargı ise yine yaşamın bir parçasıdır. Kişi, farkında olmadan önyargıda bulunmakta ve farkına varsa dahi bunun etkisinden uzun süre kurtulmakta zorlanmaktadır. Önyargının temelinde iki sebep bulunmaktadır: Bunlardan ilki bir grup ya da kişiye karşı olumsuz duygu ve kalıp yargıda bulunma, diğeri ise bireyleri tanımadan onları bir grubun üyesi olarak yargılamaktır. Önyargının temelinde bakıldığında ise dört temel yaklaşımın bulunduğu görülmektedir. Bu önyargılar çocukluk döneminde öğrenilmekte, zamanla kişiliğin bir parçası haline dönüşmekte, grup üyeliği sonucunda pekişmekte ve kişi var olan benzerlik ve farklılığa göre önyargısını derinleştirmeye devam etmektedir (Cüceloğlu, 1990, ss. 541-543). Örneğin bir bölgeye yerleştirilen göçmenler dil, din ve sosyal adetler bakımından ne kadar halka benziyorsa onlara karşı önyargı geliştirilmez. Fakat halk sarışın, gelen göçmenler esmerse, farklı din ve dile sahipse yerel halk bu farklılığa karşı önyargı geliştirmektedir. Şerif ve Şerif’in verdiği diğer bir örnekte ise Güney Afrika’ya ilk gelen Avrupalı tüccar ve göçmenlerin yerlileri kültür olarak aşağı gördükleri, ancak yerlilerin Hristiyanlığı kabul etmesiyle onları topluluklarına dâhil ettikleri ortaya konulmuştur. 18. yüzyılın sonuna doğru ise Hristiyan ve Hristiyan olmayan ayırımı söylem olarak ortadan kalkmaya başladıkça, “Beyaz adam ve uygarlığı” söylemleri beyazların hâkimiyetine gerekçe olarak ortaya konulmaya başlanmıştır (Şerif & Şerif, 1996b, s. 661).

Ötekileştirme açısından yapılan birçok çalışma bireylerin küçük yaşlarda edindiği kodlar sonucunda karşıt gruplara karşı önyargı geliştirdiğini göstermektedir. ABD’de yapılan

çalışmalar, çocukların okul öncesinden itibaren önyargı geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Ötekileştirmeye dair ilk izlenimlerin sadece fiziksel görünüşteki farklılıklardan değil ten rengi ve sosyal mesafe kodlarının da belirleyici olduğunu göstermektedir. Bireyler çocuk yaşta edindiği bilgiler sonucunda tutum geliştirerek dış gruplara karşı kullanılan etiketleri öğrenmekte ve bunların duygusal değerlerini hissetmektedir. Dolayısıyla kişinin zamanla gelişen egosu “ben neyim” ’in yanı sıra “ben ne değilim” kodlamasını da zihninde çeşitli ayrımlarla belirginleştirmektedir (Şerif & Şerif, 1996b, s. 662). Oluşan biz ve diğerleri algısı bu sayede ötekileştirmenin gündelik hayatta daha da görünür kılınmasını beraberinde getirmektedir. Bu sayede kişi öğrenilen etiketlemeler sayesinde ve iç grubunda desteğiyle algısını ve davranışlarını pekiştirmektedir. Sahip olunan grup normları kişinin diğer gruplara karşı takındığı davranışlar sayesinde büyük ölçüde kendini göstermektedir.

Her ötekileştirme pratiğinin altında toplumsallaşmanın önemi büyüktür. Bora ve arkadaşlarına göre ise ayrımcılık aynı zamanda bir toplumsal yerleştirme mekanizmasıdır. Ötekileştirmenin iktidar mekanizmasından bağımsız olmaması ise ayrımcılığa uğrayan grupların iktidar özelinde de dezavantajlı konuma sokulduğunu göstermektedir (Bora vd., 2011, ss. 141-142). Medya ise iktidarın ve toplumsal algının şekillendirilmesinde ve devam ettirilmesinde önemli diğer bir mecra olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani medya, dış gruplara ve hatta baskın gruba karşı olan herkese yönelik önemli bir propaganda aracı olmakla birlikte iktidarın da en önemli aygıtlarından biri olarak günümüzdeki yerini korumaktadır.

Medya ve Ötekileştirme

Demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından biri olan haber alma hakkı, demokrasiyi kabul eden her ülkede benimsenmekte ve uygulanmaktadır. 1970’li yıllardan itibaren demokrasinin bir uzantısı olarak yaygınlaşan haber alma anlayışı, bireylerin toplumda neler olup bittiğinden haberdar olması gerektiği düşüncesiyle yaygınlaştırılmıştır (Rigel & Çağlar, 2009, s. 22). Medya bu noktada politik kurumlar ile yurttaşlar arasında haber sağlayan en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Diğer bir ifadeyle medya, sadece haber alınan bir mecra değil politik kurumların şekillendirdiği, bilgiyi yurttaşlara dağıtan bir alan olarak da ifade edilebilmektedir (Sezgin, 2012, s. 13).

Medya toplum içerisinde yaşayan insanların ne düşünmesi gerektiği ve nasıl düşünmesi gerektiğine dair en önemli yönlendiricilerden birisidir. Dil ve görsel unsurlarla desteklenen algı yönetimi, haberin ideolojik olarak şekillendirilmesini beraberinde getirmektedir. Bu üretilen haber biçimi ise iktidarın izlemiş olduğu politikaların bir yansıması olarak topluma sunulmaktadır. Ötekileştirme ve nefret söyleminin yoğun olarak kullanıldığı medyada toplumda yaşayan bireylerin bizden ve bizden olmayan ayrımı yapmasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu sayede medya belli hedef gruplara karşı alaycı, küfür, hakaret, aşağılama, abartı gibi olumsuz ifadeler kullanarak toplumun öteki olarak belirlediği gruplara karşı önyargılarını pekiştirmekte ve öteki olarak belirlenen grupları savunmasız bir hale getirmektedir (Akkiliç, 2018, s. 63).

Nefret söylemi, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen 1997 tarihli R (97) 20 sayılı tavsiye kararında yer alan tanıma göre; “ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezcilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan dinsel hoşgörüsüzlük dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka ret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak

şekilde anlaşılacaktır.” Bu anlamda ‘nefret söylemi’ muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır (Bozay, 2019, s. 25). Bu bağlamda ötekileştirmeyi ve nefret söylemini kitlesel bir formda hazırlayıp sunan medya, özellikle kriz ve çatışma zamanlarında nefreti ötekilere yöneltmekte, cinnet ve linç atmosferi yaratmaktadır (Akkiliç, 2018, s. 63). Bu sayede ötekine olan şiddet, toplumsallaşarak meşru bir form kazanmaktadır.

Son dönemde savaş mağduru birçok insan dünyanın farklı bölgelerine zorunlu göç gerçekleştirmektedir. Bu anlamda toplumda ötekinin bir temsili haline getirilen göçmenlerin özellikle medya aracılığı ile toplum içinde ayrıştırıldıkları ve din, dil, ırk kriterleri göz önüne alınarak bu ayrımın keskinleştirildiği görülmektedir. Bauman’a (2018) göre bu anlamda ötekinin yaratılması kaçınılmaz olarak gerçekleştirilmektedir. Özellikle göçmenler “mevcut, hazır ve çantada keklik” gibi görünen bir gruptur ve günümüz politikalarını yürütenlerin kaçınılmaz olarak ihtiyaç duyduğu şeydir. Dolayısıyla öteki olmaya her an hazırdır. Voltaire’in ise hiçbir göçmen olmasaydı mutlaka yaratılmaları gerekirdi sözüyle göçmenlerin toplum özelindeki öteki konumuna dikkat çekilmektedir.

Van Dijk, haberlerde kullanılan başlıkların okuyucuların zihninde işlendiğini ve başlığın taraflı olmasından dahi okuyucunun etkilenebileceğini belirtir (Dijk, 1991, s. 73). Dolayısıyla halkın bilgi edinirken haberleri yoğun şekilde medyadan takip etmesi ötekine karşı tutumu da bir anlamda belirlemektedir. Örneğin 2022 yılında gerçekleşen Rusya-Ukrayna Savaşında birçok Ukraynalı vatandaşın Avrupa’ya göç etmesi medya tarafından olumlu bir şekilde aktarılmış ve hoş geldin kültürü çerçevesinde büyük bir nezakete Ukraynalılar Avrupa’ya kabul edilmiştir. ABD merkezli CBS NEWS muhabiri Charlie D’Agata’nın canlı yayında *“Burası on yıllardır kaosla yaşayan Irak veya Afganistan değil. Burası böyle şeyleri görmeyi hiç ummadığınız medeni Avrupalılara has bir kent”* (CNN Türk, 2022) ifadesini kullanması Ortadoğu’dan Avrupa’ya göç eden insanların bizden olmayan ayrımı içerisinde verildiğinin en önemli göstergesidir. Bunun yanında dünyaca ünlü *Der Spiegel* Dergisinde gazeteci olan Nikolaus Blome (2022) ise genel olarak Ukraynalı mültecilerin Ortadoğu ve Yakındoğu’dan gelen mültecilere kıyasla Avrupa toplumu ile daha fazla ortak yanları olduğunu belirtir. Çünkü Ukrayna, Almanya’ya Suriye, Irak ve Afganistan’a kıyasla sadece coğrafi olarak yakın değil, aynı zamanda Ukrayna, Almanya gibi Hristiyan ve Avrupa ile ortak bir kültüre sahiptir. *The Telegraph* gazetesi yazarı Daniel Hannan (2022) ise Rusya ve Ukrayna Savaşı’nda *“Putin’in Canavarca istilasının medeniyete zarar verdiğini”* ifade ederken Rusya’ya karşı negatif söylem geliştirerek Rusya’nın haksız olduğunu belirtmekte Ukraynalıların ise mağdur ve medeni insanlar olduğunu dile getirmektedir. Hannan’a göre Ukraynalılar: *“Bize çok benziyorlar. Bu durumu çok şoke edici kılıyor. Ukrayna bir Avrupa ülkesi. İnsanlarının Netflix ve Instagram hesapları var, özgürce oy kullanıyor ve sansürsüz gazeteler okuyor. Savaş artık uzaktaki fakir insanların başına gelen bir şey değil”*. Hannan’ın bu söylemi Ukrayna ve diğer savaş mağduru ülkeler arasındaki bir ötekileştirmeye işaret etmektedir. Hannan, Ukraynalılar hakkında olumlu ifadeler kullanırken, hala savaş bölgesi olarak nitelendirilen bölgelerin Avrupa’ya uzak, fakir insanlar olduğu, fiziki uzaklık ve fakirliğin bir sonucu olarak savaşın farklı bölgelerde haklı olabileceğine dair bir söylem geliştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla Avrupa’da kabul görmenin koşullarından birisinin ırk ve din ayrımı olduğu medyada açıkça ifade edilmektedir. Bu da Avrupalıların belli bir kesim göçmene karşı ön yargılı olmasına ve onları öteki olarak algılamasına sebep olmaktadır.

Batmaz (2003, s. 63) televizyonun teknolojik olarak çok demokratik bir iletişim aracı olduğunu fakat uygulamada hiç de demokratik olmadığını belirtmektedir. Bu

durumu aslında genel olarak medya açısından da değerlendirmek mümkündür. Çünkü demokrasinin bir uzantısı olan medyanın haber alma veya bilgilendirme konusunda pekte objektif olmadığı açıkça ortadadır. Dolayısıyla bu çalışmada Rusya Ukrayna Savaşı'nda Avrupa'ya göç eden mülteciler ile Suriye ve Afganistan'dan savaş sebebiyle Avrupa'ya göç eden mültecilerin medya da nasıl temsil edildiği ve Avrupalı siyasilerin söylemlerine dair çeşitli haber örnekleri sunulacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Avrupa'ya göç eden Ukraynalı mültecilerle, Suriye ve Afganistan'dan Avrupa'ya göç eden mültecilerin Avrupa ve Amerika basınında nasıl ele alındığına dair çeşitli haber örnekleri ele alınmıştır. Avrupa ve Amerika basınında Ukraynalıların büyük bir nezaket içerisinde karşılandıkları ve hoş geldin kültürü çerçevesinde kabul edildikleri gözlemlenirken, Suriyeli ve Afgan mültecilerin Avrupa'daki siyasiler tarafından istenmediğine dair çeşitli söylemler medyada sıklıkla yer almaktadır. Bu noktada medya ise haber sunumlarında mültecilere yönelik kullandığı dil ve görseller ile toplumsal mobilizasyonu istenilen algı çerçevesinde şekillendirme gücüne sahip bir araç olarak konumlanmaktadır. Medya, gruplar arası kutuplaşmayı, ötekileştiren ve nefret üreten bir dil ile gerçekleştirerek yaratılan "sahte kutuplaşmayı" (Erdoğan & Semerci, 2018, s. 93) okuyucuların algı dünyasında gerçek bir kutuplaşma haline getirmektedir. Dolayısıyla bizden olan ve olmayan göçmen grupları olarak toplum içerisindeki ötekileştirmenin fitili ateşlenmektedir.

Çalışmada, 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya ve Ukrayna Savaşı'nda Avrupa'ya göç eden Ukraynalı mültecilerin 24 Şubat - 31 Mart tarihleri arasında medyada nasıl sunulduğu ele alınmıştır. Bunun yanında yıllardır süregelen savaş durumundan ve göçün uzun yıllardır devam etmesinden dolayı 2015-2022 yılları arasındaki Suriyeli ve Afganistanlı mültecilere yönelik haberler incelemeye alınmıştır. Araştırmanın yönteminde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde eldeki yazılı belgelerin içeriklerinin incelenmesi, özetlenmesi ve açıklanması sağlanmaktadır. İçerik analizi sayesinde verilerin tanımlanması ve verilerin içinde açıkça belirtilmeyen gerçeklerin ortaya çıkarılması sağlanmaktadır (Yıldız, 2019, s. 5). İçerik analizinin verileri kitaplar, makaleler, gazete haberleri, tarihi dokümanlar, konuşmalar, söylemler ve haberler, özetle içinde iletişim olan her şey içerik analizi yöntemine dahil edilebilir (Güler vd., 2015, ss. 332-333).

Çalışmada Avrupa'ya göç eden mültecilere eşit yaklaşıp yaklaşılmadığı ve bunun medyada nasıl aktarıldığı ele alınmıştır. Çalışmadaki haberler ise Avrupa ve Amerika basınından alınan haberlerle desteklenmiştir. Bu amaçla çalışmada şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Avrupa Birliği mülteci olarak kabul ettiği herkese eşit davranmakta mıdır?
2. Avrupa ve Amerika basınında bütün mültecilere karşı aynı hoş geldin kültürü çerçevesinde mi haber yapılmaktadır?

Yapılan çalışmalar sonucunda Ukrayna'dan Avrupa'ya giden mültecilere dair üç haber analizine yer verilirken, Suriye ve Afganistan'dan Avrupa'ya giden mültecilere dair Avrupa ve Amerika basınından üç haber örneği çalışma içinde incelenmiştir. Çalışmada incelenen haberler ise Avrupa ve Amerika'da en fazla takip edilen BBC, Reuters, Euronews, Voanews (Feedspot, 2022), RND.de (Similarweb, 2022) ve NDR (Sereda, 2021) haber sitelerinden alınmıştır. Bu anlamda Ukraynalı, Suriyeli ve Afgan mültecilere ait haber içerikleri belirtilen haber sitelerinden ötekileştirici ve ötekileştirici olmayan söylem kategorileri

çerçevesinde incelenecektir. Haberlerin bu şekilde kategorilendirilerek verilmesinin temel sebebi ise belirtilen ülkelerden göç eden kişilere dair olumlu ve olumsuz kategoride haberlerin yer almasıdır. Çalışmada ülkelere dair alfabetik sıralama göz önünde bulundurularak öncelikle Afganistan ve Suriye'den Avrupa'ya göç eden mültecilere dair haberler yer alacaktır. Haberler İngilizce ve Almanca haberlerden çevrildiği için öncelikle haber çevirilerine yer verilecektir.

Araştırmanın Bulguları

1. Afganistan ve Suriye'den Avrupa'ya Göç Eden Mültecilere Dair Haber Örnekleri

1.1. Yunanistan Göçmen Dağıtımındaki İrkçi Kriterlere İtiraz Ediyor

Yunanistan Göç Bakanı Yannis Mouzalas, dünyaca ünlü Reuters Haber'e verdiği demeçte Avrupa Birliği'nin göçmenler konusunda ırkçı davrandığına dair söylemlerde bulunmaktadır. Yunanistan'ın görüşüne göre Avrupa Birliği üye ülkeleri mülteci dağılımında özel isteklerde bulunmaktadır. Bu durumdan rahatsız olduğunu belirten Mouzalas, bazı ülkelerin mülteci kabulünde ırkçı kriterlere sahip olduğundan dolayı Yunanistan'ın mültecileri diğer ülkelere göndermekte zorluk yaşadığını ifade etmektedir. Mouzalas, AB ülkeleri'nin Yunanistan'dan açıkça belli kriterlere göre mülteci talep ettiğini belirtmektedir. Buna göre AB ülkelerinden Yunanistan'a 10 Hristiyan, 75 Müslüman veya uzun, sarışın, mavi gözlü ve üç çocuklu gibi çeşitli talepler geldiği ve bu kriterlere göre mülteci talep edildiği ifade edilmektedir. Mouzalas'a göre bu talepler mültecilerin kişiliğine ve özgürlüğüne bir hakaret niteliği taşımaktadır. Avrupa'nın ilkesel olarak buna karşı olması gerektiğine değinen Mouzalas, ülke ismi vermemekle birlikte geçmişte Slovakya ve Kıbrıs gibi bazı ülkelerde Hristiyan mültecilere imtiyaz tanındığını belirtmektedir. Ayrıca Müslümanların Avrupa'ya göç edişini Hristiyan değerlere tehdit olarak gören Macaristan'ın ise din üzerinden ayrımcılık yaptığı görülmektedir. Avrupa Birliği'ne gelen mültecilerin ise çoğunun Suriye ve Eritre'den geldiğini ifade eden Mouzalas, Avrupa Birliği'nin göç dalgası için bir kota koyması gerektiği, aksi takdirde bu durumun insan pazarına dönüşeceğini dile getirmektedir. Mültecilerin genellikle gideceği ülkeyi seçme hakkı olmadığını söyleyen Mouzalas, yılın başından itibaren Yunanistan'a 400.000 mültecinin geçiş yaptığını ve bunların çoğunun Suriyeli, Iraklı ve Afganistanlı olduğunu belirtti. Çoğu Afgan mülteci ise paraları olmadığı için Yunanistan'dan gidememekte, Avrupa Birliği resmi makamları ise Afganlara mülteci muamelesi yapmamaktadır. Bunun sonucu olarak Afganlar diğer ülkelere dağıtımdan mahrum bırakılmaktadır. Mouzalas, Afganların daha iyi bir iş bulmak için geldiklerine inanmanın saçmalık olduğuna değinerek, orada uzun yıllardır süren bir savaş olduğunu ve Afganistan'da kimsenin güvende olmadığını belirtmektedir (Tagaris, 2015).

Yapılan habere göre Suriyeli ve Afgan mültecilerin haberlerdeki temsiline bakıldığında, istenmeyen mülteci grupları olarak temsil edildikleri görülmektedir. Haber içeriğinde ise mültecilerin nasıl aktarıldığı kadar haberin nasıl çerçvelendiği de önem arz etmektedir. Bu anlamda Suriyeli ve Afgan mültecilerin Avrupa ülkeleri tarafından "istenmeyen kişiler" olarak sunulduğu ve bu durumun Avrupa Birliği ülkelerini karşı karşıya getirdiğine dair bir çerçeve oluşturulmaktadır. Yine Suriyeli ve Afgan mültecilerin kabul edilme kriterlerinin dahi belli seçimlere göre gerçekleşmesi, ötekileştirici unsurları ön plana çıkarmaktadır. Bu anlamda medyada Hristiyan, Müslüman, sarışın, uzun boylu, mavi gözlü gibi kriterlerin istendiğinin belirtilmesi, medyanın toplumsal bir çerçeveleme aracı olduğunu da göstermektedir. Bunun dışında yapılan haberde mültecilerin hukuksal durumlarına dair herhangi bir noktaya değinilmemekte ve tek bir taraftan haber sunumu yapılmaktadır. Dolayısıyla haberde Avrupa Birliği ülkelerinin Suriyeli ve Afgan

mültecilere yönelik yapmış olduğu açıklamalar ötekileştirme çerçevesinde tek taraflı olarak sunulmaktadır.

Tablo 2. "Yunanistan Göçmen Dağıtımındaki Irkçı Kriterlere İtiraz Ediyor" başlıklı habere yönelik içerik analizi

Başlık	Yunanistan Göçmen Dağıtımındaki Irkçı Kriterlere İtiraz Ediyor
URL	https://www.reuters.com/article/fl-chtlinge-griechenland idDEKCN0S50GE20151011
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Yunanistan Göç Bakanı'nın ifade ettiği üzere Avrupa Birliği ülkeleri göçmenlere karşı ayrımcı davranmaktadır. Mültecilerin Hristiyan, Müslüman, sarışın, uzun boylu, mavi gözlü olması mültecilerin kabulünde önemli rol oynamaktadır. Bu da ırk, dil, din üzerinden ötekileştirme yapıldığını açıkça göstermektedir.
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Yapılan habere göre mültecinin kabulünde dinin belirleyici bir faktör olduğu ve Hristiyan değerlerini koruyup devam ettirebilecek mültecilerin tercih edildiği Macaristan üzerinden örneklendirilmektedir.
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Afganistanlıların mülteci olarak kabul edilmediği ve bu sebepten dolayı farklı ülkelere dağıtılmadığı Yunan Bakan tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca mültecilerin gideceği ülkeyi seçme şansı olmaması, Afgan ve Suriyeli mültecilerin gideceği ülkenin kaderine bırakıldığını göstermektedir. Bu durum ise insan hakları çerçevesinde ötekileştirmenin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Avusturya ve Sırbistan, Afgan Mültecilerin Avrupa'ya girişini Durdurma Konusunda Hemfikir

Avusturya ve Sırbistan Başbakanlarının Afganistan'dan gelen mülteci akışının Avrupa'ya girmesini engellemek için çalışmalar başlattıkları ifade edildi. Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz, Afganistan'ın komşularının mültecileri kabul etmesi gerektiğini belirtirken, komşu ülkelerle de bu anlamda temas halinde olduğunu belirtti. Bu hususta sert bir tavır takınan Kurz, kısa süre önce Avusturya'nın Afganistan'dan hiçbir göçmeni kabul etmeyeceğini çünkü bir milyon insanın Orta Doğu, Afrika ve Asya'dan Avrupa'ya girdiğini ve 2015'ten bu yana orantısız bir yükseliş olduğunu belirtti. Sırbistan Başbakanı Vucic ise Sırbistan'ın Afgan bir futbol kulübünden 150 kadın ve kız çocuğunu barındırması için talep aldığını ve hükümetinin buna izin vereceğini açıkladı. Ortadoğu, Afrika ve Asya'dan binlerce göçmen Sırbistan ve Batı Avrupa'ya giden Balkan göç yolunda mahsur kaldı (Bellamy, 2021).

Yapılan haberde Afgan mültecilerin istenmediğine dair bir sunum gerçekleştirilmektedir. 2015'ten bu yana Avrupa'ya özellikle doğu ülkelerinden çok fazla mülteci geldiği ve Avrupa'nın artık bu ülkelere mülteci kabul etmeyeceği haber de belirtilmektedir. Bunun için Balkan ülkelerinden biri olan Sırbistan ile görüşmeye başlayan Avusturya, mültecilerin akışını bu hat üzerinden kesmeye çalışmakta ve mültecilerin kendi ülkelerine yakın yerlere göç etmesinin mantıklı olacağını ifade etmektedir. Sırbistan'ın ise Afgan futbol kulübünden gelecek 150 kadın ve kız çocuğunu kabul edeceğini bildirmesi, medya üzerinden mültecilerin cinsiyetine göre ayrıştırıldığını göstermektedir. Ayrıca haberde tek bir ülkeden gelen mültecilerin dahi cinsiyet üzerinden ötekileştirildiği görülmektedir. Haber içeriğinde istenmeyen ve Avrupa için ciddi bir problem yarattığı imajı çizilen Afgan mültecilerin gözünden herhangi bir açıklama haberde yer almamaktadır. Bunun yanında mültecilerin hukuksal haklarına da değinilmemekte ve tek taraflı olarak haber sunumu gerçekleştirilmektedir. Bu da medya etiği çerçevesinde düşünüldüğünde mültecilere yönelik yapılan haberlerde ciddi bir sorunsal oluşturmaktadır.

Tablo 3. “Avusturya ve Sırbistan, Afgan Mültecilerin Avrupa’ya girişini Durdurma Konusunda Hemfikir” başlıklı habere yönelik içerik analizi

Başlık	Avusturya ve Sırbistan, Afgan Mültecilerin Avrupa’ya girişini Durdurma Konusunda Hemfikir
URL	https://www.euronews.com/2021/09/04/austria-and-serbia-vow-to-stop-afghan-refugees-entering-europe
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Avusturya ve Sırbistan Başbakanlarının Afganistan’dan gelecek mültecileri artık istemediği ve Avrupa sınırlarını korumak için bu kararın alındığı medyada ifade edilmektedir.
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Sırbistan Başbakanı Vucic, Afganistan’dan gelen 150 kadın ve kız çocuğunu kabul edebileceğini bildirerek cinsiyetler arası bir ötekileştirme yapmakta ve tek bir millet içinde dahi ayrıştırma yapılabildiğini göstermektedir.
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Bundan böyle Afganistan’dan mülteci kabul etmeyeceğini açıklayan Kurz, Doğu’dan gelen mültecilere karşı sert önlemler alacağını ve sınırlarını koruyacağını belirterek ötekileştirmeyi Doğu ve Batı ayrımı üzerinden gerçekleştirmektedir.
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Haberde Doğu’dan binlerce göçmenin Avrupa’ya ulaşmak istediği fakat Balkan sınırlarını aşamadıkları dile getirilmektedir. Bu da ötekileştirilen bir grup olarak Afgan mültecilerin kabul edilmeyerek sınırlarda yaşam mücadelesi vermesine sebep olmaktadır.

1.3. Danimarka Göçmen Bürosu Suriyeli Mültecilerin Kalmasını Artık İstemiyor

Geçen ay 200’den fazla Suriyeli mültecinin ikamet statüsünü iptal eden Danimarka, AB milletvekilleri, BM mülteci teşkilatı ve insan hakları grupları tarafından kınama aldı. Kopenhag’daki yetkililer ise Suriye’nin bazı bölgelerinin artık mültecilerin geri dönmesi için yeterince güvenli olduğunu savunarak, Suriyeli mültecilerin dönmesi gerektiğini belirtti. Konunun ayrımcı bir politika olduğunu savunan aktivistler ve bazı gruplar ise mültecileri desteklemek için Çarşamba günü şehrin çeşitli yerlerinde protesto gösterileri gerçekleştirdi. Liberal bir ülke imajına sahip olan Danimarka ise son yıllarda göçmenler konusundaki politikalarını git gide sertleştirmektedir. Aynı zamanda Ruanda ile bir göç anlaşması imzalayan Danimarka, orada bir sığınma tesisi açmak istediğine dair spekülasyonları da arttırmaktadır (Murray, 2021). Artık mülteci kabul etmediğini dile getiren Danimarka, sığınma başvurusu yapılmasına imkân tanımamak için parlamentoda belli yasal düzenlemeleri kabul etmiştir. Jyllands Posten gazetesi, Kopenhag hükümetinin, bu yasal düzenlemeyi hayata geçirmek için Ruanda, Tunus, Etiyopya, Mısır gibi ülkelerle müzakere edildiğini belirtmektedir. Bu sayede üçüncü bir ülkede bekletilip Danimarka’ya sığınma talebi ordayken kararlaştırılacak olan sığınmacıların durumu farklı bir ülkede beklerken kararlaştırılacaktır. Ayrıca sığınma hakkı reddedilen sığınmacıların ülkelere gönderilememesi halinde Danimarka’nın Kosova’da kiralayacağı hapishanelerde bekletilmesi planlanmaktadır. Şam ile diplomatik ilişkiler geliştiremeyen Danimarka, ülkesinde bulunan Suriyeli mültecileri direk Kosova’daki hapishanelere göndermeyi planlanmaktadır (DW, 2021).

Yapılan haberde Suriyeli mültecilerin istenmediğine dair bir temsil yer almaktadır. Suriyelilerin artık ülkelere dönmesi gerektiğine değinen Danimarka, aktivistler ve bazı gruplar tarafından ötekileştirici olarak karşılanırsa da bu durum haberin objektif olduğunu göstermemektedir. Çünkü ötekileştirici ifadesi aktivistlerin söylemleri üzerinden haberde yer bulsa da bu söylemler haber sırasında objektif olarak teyit edilmemektedir. Ruanda’da mülteci tesisi açmak isteyen Danimarka, mültecileri kendi ülkesinde istemediğini bir kez daha teyit etmektedir. Mültecileri farklı ülkede bekletmek için bu durumu yasal hale getiren Danimarka, genel geçer olarak kabul edilen mülteci haklarına da uygun davranmayarak ötekileştirmeyi meşrulaştırmaktadır. Haberde ise bu durum eleştirilmemekte ve mültecilerin yasal haklarına dair herhangi bir açıklamada

bulunulmamaktadır. Ayrıca mültecilerin gözünden haber aktarılmayarak tek taraflı bir sunum gerçekleştirilmektedir.

Tablo 4. "Danimarka Göçmen (Bürosu) Suriyeli Mültecilerin Kalmasını Artık İstemiyor" başlıklı habere yönelik içerik analizi

Başlık	Danimarka Göçmen (Bürosu) Suriyeli Mültecilerin Kalmasını Artık İstemiyor
URL	https://www.bbc.com/news/world-europe-57156835 https://www.dw.com/tr/danimarka-kosovada-cezaevi-kiralamay%C4%B1-planl%C4%B1yor/a-60147683
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Savaş dolyısıyla ülkelerinden dünyanın farklı bölgelerine kaçan 200'den fazla Suriyeli mültecinin statüsünün herhangi bir sebep gösterilmeden iptal edilmesi, Suriyeli mültecilerin ötekileştirildiğini göstermektedir.
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Liberal, demokratik ve insan hakları konusunda gelişmiş olduğu imajı çizen Danimarka, göçmenler hususundaki politikalarını sertleştirdiği için bu gruplara yapacağı ötekileştirme faaliyetlerini de arttırmaktadır. Bu durumu ise ülkede yasal bir hale getirmeye çalışan Danimarka, ötekileştirmeyi meşrulaştırmaktadır.
Ötekileştirme İçeren İfadeler	Özellikle Suriyeli sığınmacılar için Kosova'da bir hapisane kiralanması ve Suriyelilerin orada bekletilecek olması, insan hakları ve eşitlik gibi söylemlerle uyusmamakta ve Danimarka'nın mülteci hukukunda dahi yer almayan yaptırımlarla mültecileri ötekileştirdiği görülmektedir.

2. Ukrayna'dan Avrupa'ya Göç Eden Mültecilere Dair Haber Örnekleri

2.1. Avrupa, Ukraynalı Mültecileri Ağırlamaya Başladı

Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesiyle Ukrayna'dan kaçan on binlerce Ukraynalı mülteci Doğu Avrupa'ya gidiyor. Uzmanlar, önümüzdeki haftalarda 1 milyon ile 5 milyon kişinin Avrupa Birliği'ne girebileceğini tahmin ediyor. Daha önce sınırlarını mültecilere kapatan Polonya, Ukrayna'dan gelen mültecilere kapalı olan kapılarını açıyor. Pek çok Ukraynalı, ellerinden gelen her türlü ulaşım aracını kullanarak güvenlik arayışı içinde sınırları aşılıyor. Bazı mülteci grupları Polonya'ya trenle gelirken, bazıları ise yürüyerek ve arabayla Polonya, Romanya ve Slovakya sınırına geçmektedir. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, "Ukrayna'dan gelen mültecileri bir an önce ağırlamak ve ev sahipliği yapmak için tüm üye devletlerle birlikte açık acil durum planlarımız var" diye belirtti. Avrupa Birliği'nin, ECHO olarak bilinen insani yardım ofisi ise Ukraynalı mültecileri destekleme planlarının ana hatlarını çizdi.

2015'ten bu yana Suriye ve Afganistan'dan gelen mülteci akınına karşı Polonya ve Macaristan gibi Doğu Avrupa ülkeleri, mültecileri ülkelere alma konusunda isteksiz olduklarını belirtti. Ayrıca bu yılın başlarında Polonya, yeni bir Ortadoğu sığınmacı dalgasının Belarus'tan girmesini önlemek için bir sınır duvarı inşa etmeye de başladı. Bugün Ukraynalı mültecilere farklı bakan Polonya, Ukrayna ile olan 500 kilometrelik sınır boyunca kabul merkezleri açıyor. Polonya içişleri bakanı ise Varşova'nın gelen tüm Ukraynalıları kabul edeceğini belirtti. Fransa'da, aşırı sağcı cumhurbaşkanı adayı Marine Le Pen ise partisinin daha önce Afganistan'dan gelen büyük bir mülteci akınına karşı dilekçe vermesine rağmen, Ukraynalı mültecileri kabul edeceğini ifade etti (Bryant, 2022).

Yapılan haberde Ukraynalı mültecilerin savaş mağduru çerçevesinde sunulduğu görülmektedir. Ukraynalı mültecilere yönelik Avrupa'nın büyük bir misafirperverlik içerisinde olduğunu belirten üst düzey yetkili Ursula von der Leyen, medya üzerinden bu durumu açıklamaktadır. Suriye ve Afganistan'dan gelen mülteciler Doğu Avrupa ülkeleri tarafından duvar örülerek engellenmeye çalışılırken, Ukrayna'dan gelen mültecilere açık kapı politikası uygulanması ötekileştirmenin en net göstergelerinden birisidir. Ukraynalı

mültecilere yönelik “bizden olan” anlayışı medya üzerinden açıkça belirtilmekte ve Avrupa halkının algısı bu yönde şekillendirilmektedir. Yapılan haberde farklı ülkelerden gelen mülteci gruplarına yönelik ötekileştirme ise evrensel mülteci haklarına atıfta bulunulmadan yapılmakta ve haberi objektiflik adı altında sıradanlaştırmaktadır.

Tablo 5. “Avrupa, Ukraynalı Mültecileri Ağırlamaya Başladı” başlıklı habere yönelik içerik analizi

Başlık	Avrupa, Ukraynalı Mültecileri Ağırlamaya Başladı
URL	https://www.voanews.com/a/europe-begins-welcoming-ukrainian-refugees/6461723.html
Ötekileştirme İçermeyen İfadeler	Ukraynalı mültecilere karşı Avrupa'nın ötekileştirici bir ifade kullanmadığı aksine büyük bir yardımseverlik ve hoşgörü içerisinde Ukraynalı mültecilerin karşılanacağı ifade edilmektedir. Rusya'nın Ukraynayı işgal etmesiyle Avrupa sınırına giden mülteciler Polonya başta olmak üzere Romanya ve Macaristan tarafından ülke kabul edilmiştir.
Ötekileştirme İçeren İfadeler	2015'ten beri Afganistan ve Suriye'den Avrupa'ya gitmeye çalışan mültecilerin Polonya ve Macaristan tarafından açıkça istenmediği ve göç akışını engellemek için çit ördüğü ifade edilmektedir. Bu da Ukrayna'dan ve diğer ülkelere Avrupa'ya giden mültecilere dair ayrımcılık yapıldığını göstermektedir.
Ötekileştirme İçermeyen İfadeler	Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Ukraynalı mültecilerin hoşgörü içerisinde kabul edileceğini ve bunun için gerekli yardımların oluşturulacağını belirtmekte ve Ukraynalılara karşı kucaklayıcı bir dil kullanmaktadır.

2.2. Ukraynalı Sığınmacıyı Evlerine Kabul Edene 7000 Euro'ya Kadar Maddi Destek

Aşağı Saksonya'nın başkenti olan Hannover, Ukrayna'dan gelen sığınmacılara evlerini kiraya veren kişilere maddi destek sağlıyor. Ukraynalılara en az 9-18 ay arasında evlerini kiralayan ev sahiplerine 1500-3000 Euro arası destek veriliyor. İki veya üç kişilik bir Ukraynalıya evini açanlara ise 2500-7000 Euro arası bir destek sağlanacağı belirtilmektedir. Kiralanan evlerin ise uygun genişliğe sahip olması gerekmektedir (NDR, 2022).

Yapılan haberde Ukraynalılar için toplumsal desteğin sağlanmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Bunu maddi yardım üzerinden destekleyen yetkililer, medya aracılığı ile toplumun Ukraynalılara karşı kucak açmasını sağlamaktadır. Evlerini Ukraynalılara kiraya veren kişilere 7000 Euro'ya kadar destek verileceğinin belirtilmesi, toplumsal kabulünde bu sayede sağlanmaya çalışıldığını göstermektedir. Aynı durumu Afgan ve Suriyeli mülteciler için yapmayan Avrupa Birliği ülkeleri, Ukraynalılar için entegrasyon sürecini hızlandıran faaliyetlerde bulunmaktadır. Haberde ise bu durum eleştirilmemekte ve gayet olağan bir şekilde misafirperverlik çerçevesinde verilmektedir. Haber metinlerinin toplumsal algıyı şekillendirmedeki rolü ise bazı mültecilerin “bizden” bazılarının ise “bizden olmayan” şeklinde algılanmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple Ukraynalıların hoş geldin kültürü çerçevesinde karşılanması ve toplumun gelen mültecilere karşı önyargı oluşturup oluşturulmamasında kitlesel bir iletişim kampanyasının rolü büyüktür.

Tablo 6. “Ukraynalı Sığınmacıyı Evlerine Kabul Edene 7000 Euro'ya Kadar Maddi Destek” başlıklı habere yönelik içerik analizi

Başlık	Ukraynalı Sığınmacıyı Evlerine Kabul Edene 7000 Euro'ya Kadar Maddi Destek
URL	https://www.ndr.de/nachrichten/niedersachsen/hannover_weser-leinegebiet/Hannover-Bis-7000-Euro-fuer-Aufnahme-von-Ukraine-Fluechtligen,aktuellhannover10622.html
Ötekileştirme İçermeyen İfadeler	Haberde Ukraynalıların Almanya'ya misafirperverlik çerçevesinde kabul edildiği ve toplumunda bu durumu desteklemesi için evlerini Ukraynalılara kiralayanlara 7000 Euro'ya kadar maddi destek verileceği belirtilmektedir. Bu da Ukraynalıların toplumsal entegrasyonu hızla tamamlamasını sağlamakta ve toplumla bütünleşmesini kolaylaştırmaktadır.

2.3. Ukraynalı Mülteciler: Mülteciler İş Piyasasına Hoş Geldiniz

Ukrayna'dan Almanya'ya göç edenlerin sayısı 125.000'e ulaşırken, mülteciler öncelikli ihtiyaçlarının giderilmesinin ardından geçinebilecekleri bir işe girmeyi hedeflemektedir. Ukraynalı mülteciler kendilerinden önce gelen Suriyelilere göre ise daha hızlı işe girme şansına sahiptir. Almanya İşverenler Birliği ve sendikalar ise Ukraynalıların hızla işe girmesi için hazırlıklar yaptığını ve işe yerleştirilmelerinde bir engel bulunmadığını ifade etmektedir. 2015'ten bu yana Suriyeli sığınmacılar iltica taleplerinin kabulünü ve işe kabul iznini aylarca beklerken, Ukraynalı sığınmacılar hızla işe girebilmektedir. Avrupa Birliği'nin kitlesel göç yönergesine göre Ukraynalı mülteciler direk sosyal yardımlara, eğitim sistemine ve iş piyasasına kolaylıkla erişebilecektir (Höland, 2022).

Yapılan haberde Afgan, Suriyeli ve Ukraynalı mülteciler arasındaki ayırım iş piyasası üzerinden ifade edilmektedir. Ukraynalı mültecilerin Avrupa'da yaşamını kolaylaştıracak her türlü adım Avrupa Birliği ülkeleri tarafından atılırken, aynı durumun Suriyeli ve Afgan mülteciler için geçerli olmadığı oldukça açıktır. Yine habere göre Ukraynalıların işe girmesinin kitlesel göç yönergesine göre yasal olduğu ve bir an önce başlatılması gerektiğinin altı çizilmektedir. Fakat bu durumun Afgan ve Suriyeli mülteciler için belirtilmediği görülmekte ve bu da haberin objektif yapılmadığını göstermektedir.

Tablo 7. "Ukraynalı Mülteciler: Mülteciler İş Piyasasına Hoş Geldiniz" başlıklı habere yönelik içerik analizi

Başlık	Ukraynalı Mülteciler: Mülteciler İş Piyasasına Hoş Geldiniz
URL	https://www.rnd.de/wirtschaft/ukraine-fluechtlinge-auf-deutschem-arbeitsmarkt-willkommen-VFHGTVISHNCWFJULNTPHKZYY6E.html
Ötekileştirme içermeyen ifadeler	Haberde Ukraynalı mültecilerin hızla Avrupa'ya göç ettiği ifade edilirken, Ukraynalı mültecilerin Almanya'da hızla iş bulabileceğine dair gerekli çalışmaların da yapıldığı belirtilmektedir.
Ötekileştirme içeren ifadeler	2015'ten bu yana Almanya'da bulunan Suriyeli mülteciler iltica taleplerinin kabul edilmesini ve ardından işe alınmayı beklerken, Ukraynalı mültecilerin hızlıca işe girmesi için gerekli işlemlerin yapıldığının belirtilmesi, iki mülteci grubu arasındaki ayrımcılığı göstermektedir.

Sonuç

Öteki kavramı, geçmişten günümüze dek devam eden ve üzerine düşünülmesi gereken bir kavramdır. Siyasi alandan bağımsız olmayan ve toplumsal temellere dayalı bir şekilde gerçekleşen ötekileştirme, belirgin olarak güçlü olanın güçsüz olanı ayrıştırması olarak kendini göstermektedir. Diğer yandan sosyal yapıdaki hiyerarşinin de ayrıştırma üzerinde ciddi bir etkisi olduğu görülmektedir. İnsanlık tarihi boyunca gerçekleşen politik baskılar, psiko-sosyal sorunlar, savaşlar, doğal afetler ve dünya genelinde yaşanan tüm olaylar insanların kendi ülkesinden başka bir ülkeye göç etmesini zorunlu kılmaktadır. Bu anlamda savaş mağduru mültecilerin ötekileştirme bağlamında ele alınması önem arz etmektedir. Özellikle tarihten bu yana devam eden Doğu-Batı ayrımı sebebiyle, Doğulu olarak adlandırılan kişiler Batıya giderek hayatın her noktasında zorlu bir mücadele alanını deneyimlemektedir.

Bu anlamda çalışma içerisinde mültecilerin maruz kaldığı olumsuz durumlar medya haberleri çerçevesinde sunulmuştur. Savaştan kaçan Afgan ve Suriyeli mülteciler, daha iyi yaşam koşullarına erişebilmek için çeşitli ülkelere göç etmektedir. Avrupa'ya göç eden bazı mültecilerin genellikle olumsuz bir şekilde karşılandığı ve hala toplumsal olarak öteki konumunu koruduğu gözlemlenmektedir. Çalışmada Avrupa Birliği ülkelerinin Afgan ve Suriyeli mültecilere yönelik söylemleri ve uygulamaları

bu durumu desteklemektedir. Ayrıca medya kuruluşlarında çalışan gazetecilerin ve haber spikerlerinin de bu yönde yapmış olduğu söylemler, toplumda Afgan ve Suriyeli mültecilere yönelik olumsuz bir algı yaratmaktadır. Yapılan analizler doğrultusunda, Afgan ve Suriyeli mültecilerin “istenmeyen mülteci grupları” olarak haberlerde temsil edildikleri ve bu durumun sıradanlaştırılarak haber yapıldığı görülmektedir. Ayrıca mültecilerin hukuksal haklarının da haberlerde verilmediği ve onların gözünden haberin yansıtılmadığı gözlemlenmektedir. Bu da haberlerin tek taraflı bir sunum çerçevesinde verildiğini göstermektedir. Diğer yandan savaştan kaçan Ukraynalı mültecilerin ise Avrupa ülkeleri tarafından hoş geldin kültürü çerçevesinde karşılandığı, çeşitli sosyal, kültürel ve ekonomik haklardan hızlıca faydalanabildiği görülmektedir. Bu durum hem siyasiler tarafından desteklenmekte hem de gazetecilerin olumlu söylemleri ile Avrupa toplumunun Ukraynalı mültecilerle bütünleşmesini kolaylaştırmaktadır. Yapılan haberlerde Avrupa toplumunun Ukraynalılara karşı olumlu bir algı oluşturmaya yönelik haber içeriklerinin ağırlık kazandığı görülmektedir. Ayrıca Ukraynalılara yönelik yapılan haberlerde anlayış ve empati yüklü duygusal öğelerin ön planda tutulduğu görülmektedir.

Yapılan haber analizlerinde siyasilerin Afgan ve Suriyeli mülteciler hakkındaki sert söylemlerine sıkça rastlanmaktadır. Medya ise mültecilere yönelik olan olumsuz algıyı sıklıkla haber yaparak kendisinin de ayrıştırmanın bir aracı olduğunu göstermektedir. Bu sayede medya, sosyal ayrıştırmanın bir aracı haline gelmektedir. Medyanın sorunları bütün kapsamı ile yansıtması gerekirken, belli bir ideolojinin veya grubun çıkarlarına hizmet etmesi tarafsız ve etik olma özelliğini sorgulatmaktadır.

Yapılan haberlerden yola çıkarak bugüne kadar Suriyeli ve Afgan mülteciler için üretilen çözümlerin geçici ve toplumsal bütünleşme sağlamayan politikalar olduğu görülürken, Ukraynalılar için tam tersi bir politika güdüldüğü gözlemlenmektedir. Bu da Avrupa toplumunda mültecilere yönelik ırk, dil, din, kültür gibi ortak yanların önem ve değer kazandığı fikrini akıllara getirmektedir. Suriye ve Afganistan’dan Almanya’ya göç eden binlerce mülteci kamplarda ve sınırlarda konaklatılırken, Ukraynalılar için insanların evlerini açması çağrısında bulunmaktadır. Bu anlamda Avrupa medyasında Ukraynalıların Avrupalı olduğu ve Avrupa kültürüne yakın olduğu sıklıkla ifade edilmektedir. Rusya’nın Ukrayna’yı işgal etmesine tepki gösteren NBC spikeri Kelly Codibella: Onlar Suriye’den gelen mülteciler değil [...] onlar beyaz, onlar bize benziyor (Youtube, 2022) ifadelerini kullanarak, Suriyeli ve Ukraynalı mülteciler arasındaki ayrımı bu şekilde kitlesel bir haber haline getirmektedir. Dolayısıyla bir millete karşı duyulan yakınlık, halkın duyarlılığını şekillendirmede güçlü bir rol oynamaktadır (Pratt & LaRoche, 2022).

Toplumların öteki ile bütünleşme süreci toplumun homojen olmaması, yerel kimliklerin kabul edilmesi, olumlu siyasi söylemlerin sıklıkla yapılması gibi çeşitli zeminlerde gerçekleşebilirken (Sağlam & Yaşar, 2017, s. 150) medyanın da mültecilere yönelik ötekileştirici bir sunum yapmaması, toplumsal bütünleşmenin önündeki engeli kaldırmaya yardımcı olabilecektir. Ayrıca medyanın objektif ve etik ilkeler çerçevesinde haber yapması toplumlardaki kutuplaştırıcı etkiyi de minimize edecektir. Ötekileştirmenin tarihsel sürecine ve gündelik pratikteki yansımalarına mülteciler üzerinden yer veren bu çalışmanın yapılacak diğer çalışmalara da yol göstermesi olasıdır.

Notlar

1 Medya ve kamuoyunda mülteci ve göçmen kavramları sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Bu sebeple kavramlar arası ayırım yapmak çalışmanın içeriği açısından önem arz etmektedir. Göçmen, ekonomik, sosyal, siyasal veya kişisel bazı sebeplerden dolayı herhangi bir zorunluluk olmadan ülkesini gönüllü olarak terk etmek isteyen kişidir. Mülteci ise şiddet, saldırı, iç çatışma, kamu düzenini ciddi derecede bozan olaylardan dolayı hayatlarını, güvenliklerini ve özgürlüklerini kaçarak güvence altına almaya çalışan kişilerdir (Perruchoud & Redpath, 2014).

Kaynakça

- Akkiliç, S. (2018). Bir ötekileştirme mecrası olarak sosyal medya: Ekşi sözlük ve Ermeniler. *Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı*, 143.
- Aydın, E. (2020, Nisan 7). Koronavirüs ile yine, yeni, yeniden ırkçılık ve ötekileştirme. *Daktilo 1984*. <https://daktilo1984.com/forum/koronavirus-ile-yine-yeni-yeniden-irkcilik-ve-otekilestirme/>
- Batmaz, V. (2003). *Karartma*. Karakutu Yayınları.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve müphemlik*. Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2012). *Ölümlülük, ölümsüzlük ve diğer hayat stratejileri*. Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2018). *Göçmenlerin günümüz siyasetindeki önemini anlatan ünlü filozof Zygmunt Bauman: "Eğer hiçbir göçmen olmasaydı, icat edilmeleri gerekirdi" (2011 / Türkçe altyazılı)—Medyascope*. <https://medyascope.tv/2018/09/14/gocmenlerin-gunumuz-siyasetindeki-onemini-anlatan-unlu-filozof-zygmunt-bauman-eger-hicbir-gocmen-olmasaydi-icat-edilmeleri-gerekirdi-2011-turkce-altyazili/>
- Bellamy, D. (2021). *Austria and Serbia vow to stop Afghan refugees entering Europe | Euronews*. <https://www.euronews.com/2021/09/04/austria-and-serbia-vow-to-stop-afghan-refugees-entering-europe#vuukle-comments-1653164>
- Blome, N. (2022, Mart 28). Guter Flüchtling, schlechter Flüchtling – Kolumne von Nikolaus Blome. *Der Spiegel*. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/guter-fluechtling-schlechter-fluechtling-kolumne-a-d0f61e9f-ef05-4770-959e-9507087da603>
- Bora, T., Bora, A., Erdoğan, N., & Üstün, İ. (2011). *Boşuna mı okuduk? Türkiye’de beyaz yakalı işsizliği*. İletişim Yayınları.
- Bozay, B. (2019). *Medyada nefret söylemi ve ayrımcı dil: Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri örnekleme*. 260.
- Bryant, L. (2022). *Europe begins welcoming Ukrainian refugees*. VOA. <https://www.voanews.com/a/europe-begins-welcoming-ukrainian-refugees/6461723.html>
- CNN Türk. (2022). *Canlı yayında patlama... ABD’li muhabirin panik anları kamerada*. CNN TÜRK. <https://www.cnnturk.com/dunya/canli-yayinda-patlama-abdli-muhabirin-panik-anlari-kamerada>
- Cottam, M., Mastors, E., Preston, T., & Dietz, B. (2016). *Siyaset psikolojisine giriş*. BB101.
- Cüceloğlu, D. (1990). *İnsan ve davranışı*. Remzi Kitabevi.
- Çeler, Z. (2011). Doğu Batı psikanaliz dersleri. İçinde *Julia Kristeva ve içimizdeki yabancı* (ss. 237-243). Doğu Batı Yayınları.

- Demirtaş, B. (2020). *Koronavirüsü nasıl bilirsiniz? Kimlik inşası, ötekileştirme ve küreseli yeniden düşünmek- Birgül Demirtaş—Panorama*. <https://www.uikpanorama.com/blog/2020/04/05/koronavirusu-nasil-bilirsiniz-kimlik-insasi-otekilestirme-ve-kureseli-yeniden-dusunmek-birgul-demirtas/>
- Dijk, V. (1991). *Racism and the press*. Routledge.
- Duden Sözlük. (2022). *Duden | fremd | Rechtschreibung, Bedeutung, Definition, Herkunft*. <https://www.duden.de/rechtschreibung/fremd>
- DW. (2021). *Danimarka Kosova'da cezaevi kiralayacak – DW – 16.12.2021*. <https://www.dw.com/tr/danimarka-kosovada-cezaevi-kiralamay%C4%B1-planl%C4%B1yor/a-60147683>
- Erdoğan, E., & Semerci, P. (2018). *Fanusta diyaloglar*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ersöz, E., & Uslu, A. D. (2005). *Doğu-Batı karşılaşmasında çatışma, karmaşa ve muhtemel bir uzlaşma*. 20.
- Feedspot. (2022). *100 Best World News Websites and Blogs To Follow in 2022*. Feedspot Blog. http://blog.feedspot.com/world_news_blogs/
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., & Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Hall, S. (1992). *The west and the rest: Discourse and power*. Duke University Press.
- Hannan, D. (2022). *Vladimir Putin's monstrous invasion is an attack on civilisation itself*. <https://www.telegraph.co.uk/news/2022/02/26/vladimir-putins-monstrous-invasion-attack-civilisation/>
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu*. Metis Yayınları.
- Hasta, D. (t.y.). *Sosyal baskınlık kuramı*. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/19056/mod_resource/content/0/08%20Sosyal%20bask%C4%B1nl%C4%B1k%20kuram%C4%B1%201.pdf
- Höland, C. (2022). *Ukraine-Flüchtlinge auf deutschem Arbeitsmarkt willkommen*. <https://www.rnd.de/wirtschaft/ukraine-fluechtlinge-auf-deutschem-arbeitsmarkt-willkommen-VFHGTVISHNCWFJULNTPHKZYY6E.html>
- İsen, G., & Batmaz, V. (2006). *Ben ve toplum*. Salyangoz Yayınları.
- Kalenderoğlu, A. (2021). *Siyasette kullanılan ideolojik aygıtlar*. <http://www.aysunkalenderoglu.com/haberdetay/siyasette-kullanilan-psikolojik-aygitlar>
- Koçyiğit, D. (2017). Fictionalizing the West – Presenting the East, Fictionalizing the East – Presenting the West: 'I' And 'Other' in Occidentalism. *Istanbul University Faculty of Letters Journal of Turkish Language and Literature*. <https://doi.org/10.26561/iutded.369131>
- Malamud, B. (2013). *Tamirci*. Epsilon Yayıncılık.
- Murray, A. (2021). *Denmark asylum: The Syrian refugees no longer welcome to stay—BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-57156835>

- NDR. (2022). *Hannover: Bis 7.000 Euro für Aufnahme von Ukraine-Flüchtlingen*. https://www.ndr.de/nachrichten/niedersachsen/hannover_weser-leinegebiet/Hannover-Bis-7000-Euro-fuer-Aufnahme-von-Ukraine-Fluechtlingen,aktuellhannover10622.html
- Osmanoğlu. (2013). *İnsan hakları ve ötekileştirme*. e-Psikiyatri - Nöroloji, Psikoloji, Psikiyatri Birlikteliği. //www.e-psikiyatri.com/insan-haklari-ve-otekilestirme
- Özdemir, M. (2018). *Marcel Mauss'un armağan ekonomisinden Derrida'nın misafirperverliğine göç sorunu*. 147.
- Özel, İ. (2014). *Faydasız randevu*. Tiyo Yayınları.
- Perruchoud, R., & Redpath, J. (2014). *Göç terimleri sözlüğü*. Uluslararası Göç Hukuku.
- Pratt, S. F., & LaRoche, C. D. (2022). *Europe's Refugee Welcome Shows How to Close the Gaps on Empathy*. <https://foreignpolicy.com/2022/03/29/ukraine-refugees-european-solidarity-race-gender-proximity/>
- Rigel, N., & Çağlar, Ş. (2009). *Kanatlı kelimeler örneklerle haber tasarımı*. Anonim Yayıncılık.
- Sağlam, T. Ç., & Yaşar, M. (2017). *Teoride, pratikte ve araştırmalarda öteki ve ötekileştirme*. https://www.researchgate.net/publication/315878628_Teoride_Pratikte_ve_Arastirmalarda_Oteki_ve_Otekilestirme/link/5c860c4692851c69506b308a/download
- Savaş, H. (2005). *Doğu'nun paradoksu, Batının özdeşliği ve çağdaş sinema anlatısı*. 9.
- Sayar, K. (2022). *Kemal Sayar ile göç ve göçmen psikolojisi üzerine*. <https://kemalsayar.com/insana-dair/kemal-sayar-ile-goc-ve-gocmen-psikolojisi-uzerine>
- Seçil, S. (2015). *Ötekileştirme ve kimlik- İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Öğrenci Forumu Bülteni*. https://acmof.files.wordpress.com/2015/01/acmof_bulteni_sayi_3.pdf
- Selçuk, S. S. (2012). Postmodern Dönemde Farklılığın Kutsanması ve Toplumun Parçacılaştırılması: "Öteki" ve "Ötekileştirme". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 23.
- Sereda. (2021). *Die meistbesuchten und meistaufgerufenen Websites in Deutschland—TOP 100 in 2021 und 2022*. Semrush Blog. <https://de.semrush.com/blog/top-der-meistbesuchten-webseiten>
- Sezgin, S. (2012). Gazete sütunlarında öteki olmak. *Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 65.
- Similarweb. (2022). *Rnd.de Trafik Analizleri ve Pazar Payı*. Similarweb. <https://www.similarweb.com/tr/website/rnd.de/>
- Şerif, M., & Şerif, C. (1996a). *Sosyal psikolojiye giriş I*. Sosyal Yayınları.
- Şerif, M., & Şerif, C. (1996b). *Sosyal psikolojiye giriş II*. Sosyal Yayınları.
- Tagaris, K. (2015, Ekim 11). Hellas moniert "rassistische Kriterien" bei Flüchtlingsverteilung. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/fl-chtlinge-griechenland-idDEKCN0S50GE20151011>
- Tarhan, A. B. (2010). *Türkiye'de postmodernizmle değişen siyasetin siyasal iktidara yansması*. 482.

- Tunç, Z. E. (2019). *Öteki ve ötekileştirme bağlamında köylülük ve kentlilik* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, İ. (2019). *Bingöl gazetesi'nin manşet haberlerinde haber ve yazım yanlışları*. 13, 1-16.
- Youtube (2022). *"Christians" and "white." that is how NBCnews reporter compared the difference between refugees*. <https://www.youtube.com/watch?v=gFG2ZadDF9s>

Media as a Tool of Marginalization: Examples from the European and American Press of Refugees

Merve ÖZDEMİR (Asst. Prof. Dr.)

Mustafa AKDAĞ (Prof. Dr.)

Extended Abstract

The concept of marginalization is still a concept that needs to be considered deeply. The concept of othering, which is not independent out of politics and socialization, manifests itself as the separation of the strong from the weak. On the other hand, it is seen that the hierarchy in the social structure has a serious effect on segregation. Political pressures, psycho-social problems, wars, natural disasters and all events throughout the world have made it necessary for people to migrate from their own country to another. In this sense, it is important to take refugees into the consideration of victimese system of war in the context of marginalization. Especially due to the Orientalism -West division that has been going on since history, people who are called Easterners go to the West and experience a difficult field of struggle at every point of life.

Societies can come together not from homogeneous groups, but from fragmented structures. For this reason, the exclusion of minority by the majority indicates that othering is implemented at the social level. The states, which put the most important centers of ensuring social integrity in to practice maintain their existence as the main authority that creates a positive or negative perception of othering. For this reason, the most important medium of states in creating this perception is the media. In this sense, the media is a tool that plays an active role in creating “integrity” or “separation” in so called society. The media, which reflects the attitude of the states frames the target audience with the news. To this extent, the dominant majority in the society access to biased information about the minority and leads their thoughts to line with the information they have acquired. The mass distribution of information thanks to the media, on the other hand, does not make people question their attitude, and makes them act that their thoughts are justified in mass form.

In this study, the presentations of the Syrian and Afghan refugees who migrated to Europe due to the civil war, and the Ukrainian refugees who fled from the Russian and Ukraine War in the European and American press were discussed, based on the relationship between East and West dicotomy. Positive and negative news in the media in shaping social perception and creating a mass behavior pattern were examined through the specified groups. Content analysis technique was used in the study.

Therefore, the negative situations that refugees are exposed to in the study are presented within the framework of media news. Afghan and Syrian refugees fleeing the war migrate to various countries in order to access to better living conditions. It is observed that some refugees migrating to Europe are generally welcome negatively. In the study, the discourses and practices of the European Union countries towards Afghan and Syrian refugees support this situation. In addition, the statements made by journalists and news presenters working in media organizations in this direction create a negative perception in society towards Afghan and Syrian refugees. In the news analysis, it is frequently encountered that the politicians’ harsh statements about Afghan and Syrian refugees.

The media, on the other hand, frequently reports on the negative perception towards refugees, showing that it is also a tool of differentiation in the society. Based on the news, it is indicated that the solutions produced for Syrian and Afghan refugees are regarded as temporary policies that do not provide social integration, while the opposite policy is followed for Ukrainians. The idea that common aspects such as race, language, religion and culture for refugees gain importance and value in the European society is observed. While thousands of refugees who migrated to Germany from Syria and Afghanistan are accommodated in camps and borders, there is a call for people to open their homes for Ukrainians. On the other hand, it is often presented in the European media that Ukrainians are European and close to European culture.

In order for integration to occur in a society, the state and the media must support inter-communal integration but the fact that the media does not make othering presentations towards certain refugees will help to remove the obstacle for social integration.

Keywords: Other, Marginalization, Media, Migration, Refugees.

Bu makale **intihal tespit yazılımlarıyla** taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by **plagiarism detection softwares**. No plagiarism detected.

Bu çalışmada “**Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi**” kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the “**Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive**” were followed.

Yazarların çalışmadaki **katkı oranları** eşittir.

The authors’ **contribution rates** in the study are equal.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile **çakar çatışması** bulunmamaktadır.

There is no **conflict of interest** with any institution or person within the scope of the study.